

HEGEMONİK ERKEKLİK BAĞLAMINDA ERKEKLERİN CİNSELLİK VE BEKARET HAKKINDAKİ DÜŞÜNCELERİ VE TUTUMLARI*

Nihan OZANSOY TUNÇDEMİR**

ÖZ

Evlilik öncesi cinsellik ve bekaret konularında erkeklerin düşünceleri ve tutumları, cinsel birlikteliği ve bekareti nasıl anlamlandırdıkları bu çalışmanın konusunu oluşturmaktadır. Hegemonik erkeklik çerçevesinde toplumda baskın erkeklik biçimlerinden olumsuz etkilenen farklı erkeklik biçimleri de bulunmaktadır. Baskın erkeklik biçimleri olarak tarif edilen hegemonik erkeklik ve hegemonik erkekliğin kapsadığı normlar üniversitede okuyan erkek öğrencileri de etkilemektedir. Bu anlamda evlilik öncesi cinsellik ve bekaret ile ilgili hegemonik erkeklik kalıplarının üniversitede okuyan erkek öğrenciler tarafından ne derece kabul gördüğü ya da görmediği bu çalışmanın konusunu oluşturmaktadır. Evlilik öncesi cinsellik ve bekaret olgularıyla ilgili erkek öğrencilerin düşünce, tutum ve deneyimlerinin belirlenmesi amacıyla nitel araştırma yöntemine başvurulmuştur. Amaçlı örnekleme yöntemiyle maksimum çeşitliliği sağlamak adına Türkiye'nin iki farklı bölgesinden 16 öğrenciyle derinlemesine görüşme yapılmış ve elde edilen veriler betimsel analiz yöntemiyle yorumlanmıştır. Cinsel birliktelik ve bekaret olguları ile ilgili egemen erkeklik kalıplarının genç erkekler üzerinde kısmen etkili olsa da bu kalıplara karşı durdukları, zaman zaman bu kalıplar tarafından ikincilleştirildikleri, öğretileni uygulamak ve geleneksel değerlerin yasakladığı biçimde davranmak arasında çoğunlukla çelişki yaşadıkları görülmüştür. Bu anlamda gençlerin, bekaret ve evlilik öncesi cinsellik ile ilgili hâkim geleneksel değerleri meşrulaştırarak yeniden ürettikleri ancak aynı zamanda karşı çıkıp esnettikleri ve farklı anlamlandırmalarla yaşadıkları çelişkileri aşmaya çalıştıkları çalışmada ortaya çıkan önemli bulgular olarak belirtilebilir.

Anahtar Kelimeler: Hegemonik Erkeklik, Cinsellik, Bekaret, Ataerkil Değerler.

MEN'S THOUGHTS AND ATTITUDES ABOUT SEXUALITY AND VIRGINITY IN THE CONTEXT OF HEGEMONIC MASCULINITY

ABSTRACT

The subject of this study is men's thoughts and attitudes on premarital sexuality and virginity, and how they make sense of sexual relation and virginity. Within the framework of hegemonic masculinity, there are different forms of masculinity that are negatively affected by the dominant masculinity in the society. In this sense, young people studying at universities constitute a segment that is affected by hegemonic masculinity patterns, but is also subject to and even oppressed under these dominant masculinity patterns. In this study, in-depth interviews were conducted with 16 students from two different regions of Turkey to reveal the thoughts, attitudes and experiences of male students on premarital sexuality and virginity with the purposeful sampling method, in order to provide maximum diversity, and the data obtained were interpreted with the descriptive analysis method. Although the dominant masculinity patterns related to sexual relation and virginity are partially effective on young men, it has been observed that they often stand against these stereotypes, are subordinated them, and often experience conflicts between practicing what is taught and acting in a way prohibited by traditional values. In this sense, it can be stated as an important finding of the study that young people legitimize and reproduce the dominant traditional values related to virginity and premarital sexuality, but at the same time they object and stretch and try to overcome the contradictions they experience with different interpretations.

Keywords: Hegemonic Masculinity, Sexuality, Virginity, Patriarchal Values.

Atıf: OZANSOY TUNÇDEMİR, N. (2022). "Hegemonik Erkeklik Bağlamında Erkeklerin Cinsellik ve Bekaret Hakkındaki Düşünceleri ve Tutumları" İlişkisi", İMGELEM, 6 (10): 307-330.

Citation: OZANSOY TUNÇDEMİR, N. (2022). "Men's Thoughts and Attitudes About Sexuality and Virginity in The Context of Hegemonic Masculinity, İMGELEM, 6 (10): 307-330.

Başvuru / Received: 09 Şubat 2022 / 09 February 2022

Kabul / Accepted: 22 Nisan 2022 / 22 April 2022

*Çalışma yazarın 2018 yılında tamamlanan doktora tezinden üretilmiştir. Veriler doktora tezinde kullanılan verilerdir.

**Dr. Arş. Gör., Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Sosyoloji Bölümü, E-mail: nihan_ozansoy@hotmail.com, ORCID Numarası: 0000-0002-7276-4304

EXTENDED ABSTRACT

The main discussion point of masculinity studies is that masculinity is the product of a series of complex socio-cultural interactions. Studies on masculinity indicate that there is no monotonous masculinity identity and that masculinity is not a transhistorical category. Accordingly, it is not possible to talk about a single male identity, nor can it be said that men are always in an alliance as those who benefit from the current system (Akca & Tönel 2011: 25).

Connell, after accepting that there is more than one masculinity, says that we should also examine the relationships between them (Connell 2019: 150). From this point of view, it can be mentioned a form of "hegemonic masculinity" that can change according to history, cultural conditions, and social contexts and is dominant and effective on other forms of masculinity. As Connell states, hegemonic masculinity is not a fixed personality type that is always and everywhere the same. Rather, hegemonic masculinity is masculinity that occupies a dominant position within a certain pattern of gender relations (Connell 2019: 150).

In the most general sense, it is possible to define hegemonic masculinity as "the masculinity image of men holding power" (Sancar 2013: 30). Hegemonic masculinity, although it is always related to women, is also constructed about various forms of masculinity pushed to a subordinate position. The interaction between different forms of masculinity is an integral part of a patriarchal social order (Connell 1998: 245).

Apart from hegemonic masculinity, other masculinity models that are positively or negatively affected by this masculinity model are also mentioned. Connell embodies other forms of masculinity with subaltern masculinity, marginal masculinity, and complicit masculinity. In the conceptualization of subaltern masculinity, homosexuality is positioned against heterosexuality, which is the most concrete defining feature of hegemonic masculinity. Connell states that homosexuality in patriarchal ideology embodies whatever is symbolically excluded from hegemonic masculinity and highlights homosexual masculinity as the most prominent subaltern masculinity (Connell 2019: 153).

Another form of masculinity is complicit masculinity. In a patriarchal society, it may be possible to describe most of the men according to this model. Although this form of masculinity does not conform to hegemonic patterns, it cannot be included in subaltern and marginal masculinities. "The number of men who strictly and strictly enforce the hegemonic patterns is

Hegemonik Erkeklik Bağlamında Erkeklerin Cinsellik ve Bekaret Hakkındaki Düşünceleri ve Tutumları

probably quite small. But the vast majority of men nevertheless continue to gain from hegemony because they take advantage of the blessings of patriarchy, namely the general subordination and subordination of women. In this sense, masculinities that are built to gain advantage from patriarchy by avoiding the tensions and risks caused by struggling in the forefront of patriarchy are complicit masculinities” (Connell 2019: 154). From this point of view, the sample of young university students, which is the subject of our study, can mostly be included in the form of complicit masculinity.

Another important area in which masculinity patterns are formed is undoubtedly the definition of sexuality and sexual act. Among the hegemonic masculinity patterns, the dominant sexuality model is heterosexual sexual intercourse. In social structures such as Turkish society, where we can say that patriarchal values are dominant, heterosexual sexual intercourse is accepted and legitimized as the "must-have" sexual act, and it is also accepted as the most important descriptor of the dominant form of masculinity.

The subject of this study is men's thoughts and attitudes on premarital sexuality and virginity, and how they make sense of sexual union and virginity. Within the framework of hegemonic masculinity, there are different forms of masculinity that are negatively affected by the dominant masculinity in the society. In this sense, young people studying at universities constitute a segment that is affected by hegemonic masculinity patterns, but is also subject to and even oppressed under these dominant masculinity patterns. In this study, in-depth interviews were conducted with 16 students from two different regions of Turkey to reveal the thoughts, attitudes and experiences of male students on premarital sexuality and virginity with the purposeful sampling method, in order to provide maximum diversity, and the data obtained were interpreted with the descriptive analysis method. Although the dominant masculinity patterns related to sexual union and virginity are partially effective on young men, it has been observed that they often stand against these stereotypes, are crushed under them, and often experience conflicts between practicing what is taught and acting in a way prohibited by traditional values. In this sense, it can be stated as an important finding of the study that young people legitimize and reproduce the dominant traditional values related to virginity and premarital sexuality, but at the same time they object and stretch and try to overcome the contradictions they experience with different interpretations.

The extent to which the participants adopted or did not adopt hegemonic masculinity values, as well as under what conditions they opposed these values and under what conditions

they benefited from the advantages of these values as a man were described. In addition, it can be said that young people are crushed by some values that are generally accepted in society regarding premarital sexuality and virginity and that are thought to provide an advantage to men, and they see these values as a burden and responsibility, not an advantage. It is seen that young people are sometimes in the position of accomplice masculinity and sometimes in the position of subordinate masculinity within different masculinity patterns. In addition to the fact that the masculinity forms existing in the patriarchal social order can appear in different appearances, it is possible that different masculinity patterns can be adopted simultaneously against the same phenomenon and situation. The participants generally see sexuality as a need for their gender and interpret it as an area that needs to be experienced for their gender. In this context, it can be said that although they mostly seem to have adopted the values of hegemonic masculinity, they are crushed under these values in certain situations. In sexuality, it is possible to say that the expectation of men to be active and aggressive creates a kind of pressure on the participants and creates pressure on the participants who have just started to experience sexuality. Apart from this, the fact that the majority of the participants do not evaluate the phenomenon of virginity in terms of their own sex and that they mostly attribute it to women seems to be compatible with hegemonic masculinity values in terms of the pressure that virginity creates on women. In this sense, the participants mostly developed interpretations following the sexual double standard. In addition, according to the status of sexual intercourse, the view of marriage is also determinant for men. For the participants, when deciding on marriage, it is often important whether or not their partner has had sexual intercourse before. In this sense, while making the decision to have sexual intercourse, male participants developed some strategies in their own way in case of marriage. According to the hegemonic norms of masculinity, the appropriateness of the man to marry a "virgin girl" is mostly considered by the participants. However, if there is no marital status in their relationship, they can be flexible about their partner's "virgin" status. In this sense, the participants develop different thoughts and attitudes according to the relationship style experienced. While it is said that the norms imposed by the patriarchal values and hegemonic masculinity patterns related to sexuality, sexual life, and virginity are highly influential on the participants, it is striking in the research that young men stretch these norms and values partially in certain situations, bring different interpretations and create certain strategies by themselves.

Hegemonik Erkeklik Bağlamında Erkeklerin Cinsellik ve Bekaret Hakkındaki Düşünceleri ve Tutumları

GİRİŞ

Erkeklik çalışmaları kapsamında genel anlamda Türkiye’de erkek olma hali, sünnet, evlilik, çocuk sahibi olma, askerlik, iş yaşamı gibi konularda yapılmış çalışmalar dışında (Sancar 2013; Yavuz 2014; Barutçu 2013; Bolak Boratav vd. 2017; Gezici Yalçın ve Tanrıverdi 2018; Altınoluk Düztaş 2019) erkeklerin cinsellik ve bekaret olgularıyla ilgili tutum ve düşünceleri üzerine yapılmış bir alan çalışması bu alanı zenginleştirmek adına bir adım olarak görülebilir. Bu anlamda günümüzde hala tabu olarak görülebilen cinsellik ve bekaret olgularıyla ilgili erkeklerin düşünce, tutum ve deneyimlerini hegemonik erkeklik bağlamında ele almak bu araştırmanın konusunu ve amacını oluşturmaktadır. Cinsellik ve bekaret hakkında özellikle gençlerin düşünce ve tutumlarının anlaşılması, gelecekte toplumun geneline hâkim olacak genç neslin düşüncelerini ortaya koymak anlamında önemlidir. Üniversitede eğitim alan genç erkekler üzerinde cinsellik ve bekaret üzerine yapılan bu alan araştırmasının ileride toplumun diğer kesimleri için de uygulanabilmesi mümkündür.

Erkeklik çalışmaları en genel haliyle, toplumsal cinsiyet kalıpları içinde kadının kurgulanışının yanında erkekliğin de bir kurgu olduğu düşüncesinden hareketle, inşa edilmiş olan erkeklik biçimlerini inceler. Kimmel’in belirttiği gibi, erkeklik kavramı, durağan ve tarih dışı değildir, tarihseldir. İçsel bir özün tezahürü değildir, sosyal olarak inşa edilmiştir. Erkeklik, biyolojik yapıdan bilinçliliğe geçen bir davranış ve tutum öbeği değildir, kültürün içinde yaratılır. Erkeklik farklı zamanlarda, farklı insanlara farklı şeyler ifade edebilir (Kimmel 2005: 25). Erkeklik, tıpkı kadınlık gibi, cinsiyet rejimi ilişkileri içinde şekillenen, yani “cinsiyetlendirilmiş” toplumsal ilişkilerin bir ürünüdür ve bizzat ve her an yeniden oluşmaktadır (Kimmel ve Messner’den akt.: Sancar 2013: 25).

Erkeklik çalışmalarının temel taşlarını oluşturan Connell, erkekliği tanımlarken erkekler ile kadınların toplumsal cinsiyetli yaşamlar sürmelerini sağlayan süreçlere ve ilişkilere odaklanmamız gerektiğinin altını çizer (Connell 2019: 141). Bu yüzden erkeklik çalışmalarını toplumsal cinsiyet ilişkilerinden bağımsız ele almak yanlış olacaktır. Bu bağlamda Connell, erkekliği, aynı anda hem toplumsal cinsiyet ilişkileri içinde bir yerde olan hem de kadınların ve erkeklerin toplumsal cinsiyetli bu yere bağlanmalarıyla sonuçlanan pratikler ve bu pratiklerin bedensel deneyim, kişilik ve kültür üzerindeki etkileri olarak tanımlar (Connell 2019: 142). Connell, yalnızca kadınlık ve kadının rolleri üzerinden değil belli erkeklik kalıpları ve erkeklik rollerinin de toplumsal cinsiyet olgusu içinde ele alınmasının önemini ortaya koyar. Buradan hareketle, erkeklik ile ilgili farklı erkeklik rollerinden, erkeklik deneyimlerinden veya baskın

erkeklik kalıplarından söz etmemiz mümkün olmaktadır. Sancar, tıpkı kadınlık özelliklerinde olduğu gibi, erkeklik davranış ve değerlerinin de biyolojik bir zorunluluktan kaynaklanan kültürel oluşumlar değil, toplumsal bağlamlarda gerçekleşen ve iktidar örüntüleri içinde şekillenen farklı sosyal tarzlar ve inşalar olduğunu belirtir. Bu bağlamda farklı erkeklik deneyimlerinin varlığı söz konusu olduğu kadar aynı erkeğin farklı yaş dönemlerinde farklı erkeklik deneyimleri yaşadığını da belirtmek mümkündür (Sancar 2013). Tayfun Atay, erkeklığı bir “sorun” olarak dile getirir ve bir iktidar pratiği olarak erkeklığın bünyesinde tahakküm, eşitsizlik, çatışma gibi süreçleri barındırdığını ileri sürer. Bu bağlamda erkeklığı, bir biyolojik cinsiyet olarak erkeğin toplumsal yaşamda nasıl düşünüp, duyup, davranacağını belirleyen, ondan salt erkek olduğu için beklenen rolleri ve tutum alışları içeren bir pratikler toplamı olarak tanımlar (Atay 2012: 18-21).

Erkeklik çalışmalarının temel tartışma noktası, erkeklığın bir dizi karmaşık sosyo kültürel etkileşimlerin ürünü olduğudur. Erkeklik çalışmaları, tekdüze bir erkeklik kimliğinden söz edilemeyeceğine ve erkeklığın tarih aşırı bir kategori olmadığına işaret eder. Buna göre, tek bir erkek kimliğinden söz edilemeyeceği gibi erkeklerin, mevcut sistemden çıkar sağlayıcılar olarak her zaman bir ittifak halinde olduklarından da söz edilemez (Akca ve Tönel 2011: 25). Bu bağlamda farklı erkeklik biçimlerinden bahsederken farklı erkeklik rollerini yaşamları boyunca üstlenen erkeklerin, bu erkeklik kalıplarından olumlu veya olumsuz biçimlerde etkilendiklerini, yaş, ırk, cinsel tercih, meslek, ekonomik durum, sosyo-kültürel konum birçok farklı değişken temelinde bu etkilenmenin derecelerinin değiştiğini söylemek mümkündür.

Connell, birden fazla erkeklığın var olduğunu kabul ettikten sonra bunlar arasındaki ilişkileri de irdelememiz gerektiğini söyler (Connell 2019: 150). Buradan yola çıkarak, tarihe, kültürel koşullara ve sosyal bağlamlara göre değişebilir olan, diğer erkeklik biçimleri üzerinde baskın ve etkili olan bir “hegemonik erkeklik” biçiminden söz edilebilir. Hegemonik erkeklik Connell’in belirttiği gibi, her zaman ve her yerde aynı olan, değişmez bir kişilik tipi değildir. Hegemonik erkeklik daha ziyade belirli bir toplumsal cinsiyet ilişkileri kalıbı dahilinde egemen konumu işgal eden erkeklidir (Connell 2019: 150).

Farklı erkeklikler arasındaki hegemonik ilişki, hem “maduniyet” ve “ötekilik” gibi kavramlar üzerinden, hem de iktidar ve güç kavramlarının kendilerine ilişkin bir sorgulama ile birlikte tartışılmıştır. Toplumsal cinsiyet rolü paradigmasının ortaya koyduğu roller, Batılı, beyaz, orta sınıf ve heteroseksüel erkekler ve erkeklıkları işaret etmektedir. Bu noktada, siyah erkekler, çalışan işçi sınıfına ait erkekler ve gey erkek ve erkeklıkları; bu Batılı, beyaz, orta sınıf

Hegemonik Erkeklik Bağlamında Erkeklerin Cinsellik ve Bekaret Hakkındaki Düşünceleri ve Tutumları

ve heteroseksüel erkekler ve erkekliklerin madunu ve onlar tarafından sömürülenler olarak görülmektedir (Akca ve Tönel 2011: 24-25). Hegemonik erkekliğin davranış normları, cesaret, saldırganlık, bağımsızlık, egemenlik, teknolojik beceri, grup dayanışması, macera, zihinsel ve bedensel dayanıklılık gibi değerler üzerine kuruludur. Bu davranış kalıplarının ya da cinsiyet rollerinin, tek bir erkeklik biçimini dayatmış olduğunun altı çizilmektedir (Akca ve Tönel 2011: 27).

Hegemonik erkekliği en genel anlamda, “iktidarı elinde tutan erkeklerin sahip olduğu erkeklik imgesi” (Sancar 2013: 30) olarak tanımlamak mümkündür. Hegemonik erkeklik daima kadınlarla ilgili olduğu kadar, ikincil konuma itilmiş çeşitli erkeklik biçimleriyle ilgili olarak da inşa edilmektedir. Farklı erkeklik biçimleri arasındaki etkileşim ataerkil bir toplumsal düzenin işleyiş biçiminin ayrılmaz parçasıdır (Connell 1998: 245). Akca ve Tönel, hegemonik erkekliğin, genel olarak bir erkek cinsiyet rolü olmaktan öte, bir kültürel ideali yansıttığını ve tüm erkeklerin rızası aracılığıyla üretildiğini belirtirler (Akca ve Tönel 2011: 29). Bununla bağlantılı olarak, Connell ve Messerschmidt, erkeklerin, kendileri açısından arzulanabilir olduğunda hegemonik erkekliği benimseyebildiklerini söyler. Ama yine aynı erkekler hegemonik erkekliğin diğer alanlarında kendilerine mesafe koyabilirler. Bu bağlamda erkeklik, belli bir erkek tipini temsil etmez. Erkeklerin kendilerini söylemsel pratiklerle konumlandırmasının bir yolunu temsil eder (Connell ve Messerschmidt 2005: 841). Dolayısıyla erkeklerin, bahsedilen erkeklik kalıplarına her zaman ve her koşulda uymak veya bu kalıplara tamamen karşı durmak yerine, zamana, duruma ve içinde bulunulan koşullara göre kendilerince bir strateji belirleyerek farklı konumlar aldıkları söylenebilir.

Hegemonik erkeklik dışında, bu erkeklik modelinden olumlu veya olumsuz etkilenen başka erkeklik modellerinde de bahsedilmektedir. Connell, diğer erkeklik biçimlerini madun erkeklik, marjinal erkeklik ve suç ortağı erkeklik kavramlarıyla somutlaştırır. Madun erkeklik kavramlaştırmasında, hegemonik erkekliğin en somut tanımlayıcı özelliği olan heteroseksüellik karşısında eşcinsellik konumlanır. Connell, ataerkil ideolojide eşcinselliğin, hegemonik erkeklikten simgesel olarak dışlanan ne varsa onu bünyesinde barındırdığını belirtir ve en göze çarpan madun erkeklik biçimi olarak eşcinsel erkekliği öne çıkarır (Connell 2019: 153).

Marjinal erkeklik ise Connell tarafından egemen ve madun sınıfların ya da etnik grupların erkeklikleri arasındaki ilişkilere atıfta bulunmak için kullanılmaktadır. Marjinalleştirme daima hegemonik erkekliğin yetkilendirilmesiyle bağlantılıdır. Marjinal erkekliğe örnek olarak Connell, ABD’deki belli başlı siyah sporcuları örnek verir. Hegemonik

erkekliğin timsali gibi görünen bu yıldızların toplumsal süreçlerde etkili olmak gibi bir özellikleri olmadığı gibi onlara bir toplumsal otorite de kazandırmaz (Connell 2019: 156).

Bir diğer erkeklik biçimi ise suç ortağı erkekliktir. Ataerkil bir toplumda erkeklerin birçoğunu bu modelde tanımlamak mümkün olabilir. Bu erkeklik biçimi hegemonik kalıplara uymamakla birlikte madun ve marjinal erkeklik biçimlerine de dahil edilemez.

“Hegemonik kalıpları bütün yönleriyle ve katı biçimde uygulayan erkeklerin sayısı muhtemelen oldukça azdır. Fakat erkeklerin büyük çoğunluğu buna rağmen hegemonyadan kazanç sağlamaya devam ederler çünkü ataerkil yapının nimetlerinden, yani kadınların genel olarak tabi kılınp madunlaştırılmasından avantaj sağlarlar. Ataerkinin ön saflarında mücadele etmenin neden olacağı gerginliklerden ve risklerden uzak durarak ataerkil kazançtan pay sahibi olacak şekilde inşa edilmiş erkeklikler bu anlamda suç ortağı erkekliklerdir” (Connell 2019: 154).

Hegemonik Erkeklik Bağlamında Cinsellik ve Bekaret

Erkeklik kalıplarının oluşturulduğu en önemli alanlardan biri de hiç kuşkusuz cinsellik ve cinsel eylemin tanımlanmasıdır. Hegemonik erkeklik kalıpları içinde baskın cinsellik modeli ise heteroseksüel cinsel ilişki biçimidir. Ataerkil değerlerin hâkim olduğunu söyleyebileceğimiz, Türkiye toplumu gibi toplumsal yapılarda heteroseksüel cinsel birliktelik “olması gereken” cinsel eylem biçimi olarak kabul görüp meşrulaştırılırken, baskın erkeklik biçiminin de en önemli tanımlayıcısı olarak kabul görür.

Cinsel birlikteliğin heteroseksüel halinin, hegemonik erkeklik değerlerinin çok önemli bir unsuru olmasının yanında, bu cinsel ilişki biçimi, toplumsal cinsiyet kalıpları dahilinde erkeğe ve kadına farklı özellikler yükler. Baskın ve kabul gören cinsel ilişki biçimi yanında, bu ilişkinin kadın ve erkek arasında nasıl yaşandığı da ataerkil toplumsal yapılarda oldukça önemlidir. Hegemonik erkeklik değerleri içinde erkeğe yüklenen özellikler, Acar Savran’ın belirttiği gibi sperm saçmak, döllemek, aktif ve agresif olmaktır. Kadın cinsiyetinkiler ise spermi beklemek ve kabul etmek, pasif olmak, içermek, doğurmak, büyütme (Acar Savran 2018: 115). Benzer şekilde Segal, heteroseksüel cinsel ilişkide, erkeğin egemen olduğu, kadının teslim olduğu, fethetme/teslim olma, aktiflik/pasiflik söylemleri ve imgelerinin sürekli karşımıza çıktığını dile getirir (Segal 1992: 257). Kadın ve erkek cinselliğinin birbirinden ayrıştırılarak bu şekilde konumlandırılması, ataerkil kültür içinde kadına ve erkeğe cinsel ilişki anlamında farklı roller yüklendiğini bize gösterir. Bu roller kadın için, cinselliğini küçük yaştan itibaren bastırması ve gizlemesi, bekaretini koruması, evleneceği kişiyle ve evlendikten sonra cinsel birliktelik yaşamaması, cinselliğiyle ön planda olmaması gibi birçok katı kuralı ve baskıyı beraberinde getirir. Erkek için ise durum daha farklıdır. Erkeğe yüklenen cinsel roller genelde

Hegemonik Erkeklik Bağlamında Erkeklerin Cinsellik ve Bekaret Hakkındaki Düşünceleri ve Tutumları

küçük yaştan itibaren ona cinsel özgürlüğünü rahatça yaşayabileceği bir alan açar. Evlilik öncesi yaşanan cinsel birliktelik erkek için olması gereken bir deneyim alanı olarak kabul edilir. Hatta “milli olmak” deyimini Türkiye toplumunda erkekler için ilk cinsel birlikteliği yaşamış olma anlamında sıklıkla kullanılır. Barutçu, ilk cinsel ilişkisini yaşayan erkeğin, milli olmanın gururuyla erkeklik inşa sürecinde önemli bir aşamayı atlatmış olduğunu vurgular (Barutçu 2013: 52). Altınoluk, erkek akademisyenlerle yaptığı doktora çalışmasında, akademisyenlerin çoğunluğunun ilk cinsel deneyimlerini evlenmeden önce ve genellikle askere gitmeden önce yaşadıklarını belirtir. Onlara göre ilk cinsel deneyim başarılı bir şekilde geçilmesi gereken bir “sınav” durumundadır (Altınoluk 2019: 97). Benzer şekilde Bolak Boratav, Okman Fişek ve Eslen Ziya'nın (2017) “Erkekliğin Türkiye Halleri” adlı çalışmalarında, cinsel deneyimin erkeklikle ilişkilendirildiği, ilk cinsel tecrübenin de erkek olarak hissetmek açısından önemli görüldüğü belirtilmektedir. Hegemonik erkeklik, erkeği cinsel olarak sürekli aktif, etkin ve baskın olması gereken taraf olarak tanımlar. Fakat diğer taraftan, cinsellik erkek için hegemonik erkekliğin ona yüklediği birçok sorumluluk altında ezilmesi riskini de içerir. Goldberg, erkeklerin toplum içinde onlara yüklenen değerler anlamında yaşadıkları zorlukları anlattığı eserinde, cinsel etkinlikler anlamında geleneksel olarak erkek çocuğuna ayrıcalıklar tanındığını ve daha geniş bir etkinlik alanı sağlandığını kabul eder. Ancak erkeğin cinsel davranışına yönelik kültürel değerlendirmelerin çok daha katı olduğunu dile getirir (Goldberg 2010: 42). Bu anlamda erkeğin iktidarı, cinselliği ile oldukça yakından ilişkilidir. Meral, heteroseksüel performansın eril kimliğin temel dayanak noktası olduğunu dile getirir. Ona göre “iktidarsız” bir erkek, sadece cinselliğinin değil, erkekliğinin de tehlikede olduğunu hisseder. Cinsellik, erkeğin, erkeklikle ve iktidarla özdeşleşmesini sağlayan önemli bir alandır (Meral 2011: 304-305). İktidarsızlık, yetersizlik ya da yeterince aktif ve deneyimli olmama gibi durumlar, erkeğin kendi erkekliğinden şüphe duymasına, kendisini eksik hissetmesine ve hatta toplumdan dışlanmasına neden olabilir. Erkeklik ve cinsellik karşıt iki açıdan hem erkeğin güçlü olduğu bir alan olarak hem de gücünü mutlaka ve süreklilik içinde ispat etmesi gereken bir alan olarak tanımlanmaktadır.

Diğer taraftan egemen erkeklik kalıpları içinde, erkek, bekaret konusunda doğrudan bir sorumluluğa sahip olmasa da birlikte olduğu ya da olacağı kadının, kız çocuğunun, kız kardeşinin veya bir kadın akrabasının bekareti üzerinden dolaylı bir sorumluluğa sahip olduğu kabul edilir. Carol Delaney, Orta Anadolu’da yaptığı antropolojik çalışmasında (2014), erkeğin namusunun ayrılmaz biçimde kadınlara bağlı olduğunu, kadının değerinin de evlilikten önce

bekaretine, evlilikten sonra ise sadakatine bağlı olduğunu vurgular. Erkeğin namusu çocuklarının kendi tohumundan olmasını güvence altına alma yeteneğine, bu da erkeğin “kadını” denetleme yeteneğine bağlıdır (Delaney 2014: 59-61). Elbette bekaretini koruma konusunda birincil sorumluluk kadında olsa da erkeğe de dolaylı bir sorumluluk yüklenir. Ataerkil değerlerin yüklediği cinsel ilişkideki bu sorumluluk alanları, erkekleri madun erkeklik kalıpları içine sıkıştırabilmektedir.

Yöntem

Çalışma, yorumlayıcı paradigmanın kavram ve yöntemleri üzerine kurgulanmıştır. Araştırma konusunun içeriğine en uygun yöntem olarak nitel araştırma yöntemi tercih edilmiştir. Cinsel birliktelik ve bekaret ile ilgili düşünce ve tutumların derinlikli bir biçimde ortaya konulabilmesinin, nitel araştırma yöntemiyle mümkün olabileceği düşünülmektedir. Çünkü, sosyal dünyanın karmaşık, ayrıntılı, kapsamlı yapısını anlayabilmek için, niteliksel yöntemin zengin ayrıntılı, kapsamlı verisine ihtiyaç duyulmaktadır (akt.: Kümbetoğlu 2015: 43). Buradan hareketle, genç erkeklerin cinsellik ve bekaret ile ilgili düşünce ve tutumlarını belirleyebilmek için nitel yöntem ile veri toplamak amacıyla derinlemesine görüşme tercih edilmiştir. Görüşmeler yarı yapılandırılmış görüşme formu hazırlanarak gerçekleştirilmiştir. Görüşme formunda açık uçlu sorular kullanılmış, görüşmenin gidişatına bağlı olarak sorular genişletilmiştir.

Çalışmanın örneklemini üniversitede okuyan erkek öğrenciler oluşturmaktadır. Özellikle gençlerin cinsel birlikteliğe ve bekarite nasıl baktıklarını anlamak ve bunun yanında erkeklik değerlerini benimseme ve karşı durma anlamında nasıl konular aldıkları ve yaşadıkları çatışmaların ortaya konması anlamında erkek öğrenciler çalışmanın örneklemini oluşturmaktadırlar. Örnekleme seçiminde ise amaçlı örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Örnekleme seçiminde rastlantıdan ziyade araştırmanın amacı ile bağlantılı olarak daha iyi veri elde edilebileceği düşünülen katılımcıları belirlemek için bu örnekleme yöntemi tercih edilmiştir. Bal’ın ifade ettiği gibi, nitel araştırmada evrene genelleme yapılmayacağı için evrenin sayısal özelliği zorunlu değildir. Ancak nasıl bir bütün içinde nasıl bir örneklem olduğu ifade edilebilir (Bal 2016: 94). Buradan hareketle çalışmada, ülkenin farklı bölgelerinde yetişen gençlere ulaşabilmek adına ülkenin iki farklı şehir ve üniversitesinden İzmir Ege Üniversitesi ve Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi’nde okuyan toplam 16 öğrenci örnekleme dahil edilmiştir. Göreli olarak küçük bir örneklem oluşturmak ve bu örnekleme çalışılan probleme taraf olabilecek bireylerin çeşitliliğini maksimum derecede yansıtmak amaçlanmıştır. Çeşitliliği

Hegemonik Erkeklik Bağlamında Erkeklerin Cinsellik ve Bekaret Hakkındaki Düşünceleri ve Tutumları

sağlamak genelleme yapmak amacıyla değil, tam tersine çeşitlilik arz eden durumlar arasında herhangi ortak ya da paylaşılan olguların olup olmadığını bulmaya çalışmak ve bu çeşitliliğe göre problemin farklı boyutlarını ortaya koymak amacını taşımaktadır (Yıldırım ve Şimşek 1999: 70). Çalışmada amaç, nitel araştırmanın verdiği imkân dahilinde genellemelere ulaşmak değil, cinsellik ve bekaret olguları hakkında gençlerin düşünce ve tutumlarını açıklamaya çalışmaktır. Kümbetoğlu'nun belirttiği gibi, araştırma evrenin parametreleri hakkında genellemelere varmaktan çok, küçük ölçekli bir çalışma ile derinlemesine ayrıntılı bir kavrayış yakalamak hedeflenmektedir. Bu nedenle örneklem büyüklüğü, araştırmanın ana kavram, tema ve sorunlarına ilişkin ayrıntılı veriye ve bir doyum noktasına ulaşıldığı noktada belirlenmiştir (Kümbetoğlu 2015: 98). Veriler ise, betimsel ve sistematik analiz yöntemiyle değerlendirilip yorumlanmıştır.

Betimsel analiz yapılırken, kodlama yardımı ile belli temalara ulaşılmış, bu temalar üzerinden ortaya çıkan anlamlandırmalar kategorileştirilerek yorumlama yapılmıştır. Bulgular dört ana tema üzerinden kategorileştirilmiştir. Cinselliğin ve bekaretin anlamı, bekaretin genişletilmiş anlamı, evlilik ve bekaret ilişkisi ve cinsel deneyim baskısı, sorulan sorular bağlamında ve kodlama sonucunda ortaya çıkan dört temel tema olarak belirtilebilir. Cinselliğin ve bekaretin anlamı teması altında “cinselliğin bir ihtiyaç olarak görülmesi”, “cinselliğin erkek için bir deneyim olarak görülmesi”, “bekaretin çoğunlukla kadına yüklenen bir durum olması”, “bekaretin kadının özgürlüğünü kısıtlaması” gibi kategoriler oluşturulmuş, bu kategoriler anlatım bütünlüğünü bozmamak adına ayrı başlıkta ele alınmamış, temalar altında belirtilmiştir.

Katılımcılar 20 ve 26 yaş aralığında bulunmaktadır. Okudukları bölümler ise, sosyoloji, tekstil mühendisliği, makine mühendisliği, ziraat mühendisliği, psikoloji, coğrafya, Türk dili, arkeoloji gibi farklı alanlardan oluşmaktadır. Katılımcılar Türkiye'nin farklı illerinden İzmir'e ve Nevşehir'e okumaya gelmişlerdir. Katılımcıların ifadeleri belirtilirken ilk sırada 1'den itibaren katılımcılara numara verilmiş, daha sonra hangi şehirden geldikleri yazılmış, son olarak da “N” ve “İ” ile kodlanmış olarak Nevşehir ve İzmir'i ifade eden ve görüşmenin nerede yapıldığını belirten kod kullanılmıştır.

Bulgular ve Analiz

Erkek katılımcılar, ağırlıklı olarak cinselliğin biyolojik ihtiyaç boyutunu öne çıkarmış ve cinselliği fizyolojik gereklilik olarak tanımlamıştır. Altınay'ın belirttiği gibi, cinsellik, erkekler için ergenlikle birlikte başlayan bir “ihtiyaç”tır. Erkek cinsel organı “iktidar”

simgesidir ve erkeğin gurur kaynağıdır (Altınay 2002: 330). Ayrıca Sancar, egemen erkek söyleminde cinsel olan ile duygusal olanın birbirinden ayrıldığını dile getirmektedir (Sancar 2013: 308). Bourdieu ise, benzer şekilde, cinselliği çok daha içkin ve yüksek oranda şefkatle örülü, mutlaka penetrasyon içermesi gerekmeyen geniş bir faaliyet yelpazesi içinde deneyimlemeye toplumsal olarak hazırlanmış kadınlardan farklı biçimde erkeklerin, cinselliği “bölümlere ayırmaya” daha yatkın olduğunu ve penetrasyon ve orgazm yönelimli fiziksel bir edim olarak tasvir ettiklerini belirtir (Bourdieu 2014: 34). Buradan hareketle, katılımcıların cinselliği, ağırlıklı biçimde temel içgüdülerle tanımladığı veya cinselliğin duygusal boyutunu daha az ifade ettiğini söylemek mümkündür.

3. Ordu, N: “Temel içgüdülerden kaynaklanan ihtiyaç.”

6. Maraş, N: “Hayat cinsellik üzerine. Cinselliğin kendisi önemli.”

9. İstanbul, İ: “Karşı tarafa verilen zevk, sadece ihtiyaç, duygu yok içinde.”

10. Rize, İ: “Sadece nesli devam ettirme anlamı var. Aynı zamanda içgüdüsel bir ihtiyaç. Rahatlayabilmek için yapılan bir eylem.”

14. Adana, İ: “İhtiyaç olarak görüyorum, olmazsa olmaz.”

Ayrıca cinsellikte deneyim kazanılması gerekliliği, kadınlardan çok erkeklere özgü bir durum olarak anlamlandırılmakta, cinsellik ihtiyacı da kadınlardan çok erkekler için geçerli bir özellik olarak belirtilmektedir. Sancar’ın da belirttiği gibi, erkek egemenliğinin kuruluşu kadınlara tekeşli evlilikler dışında cinselliği yasaklarken, erkeklere evlilik içinde ve dışında mümkün olduğunca serbestlik sunar (Sancar 2013: 197). Bu bağlamda erkeğin evlilik öncesinde cinsel birliktelik yaşaması, deneyim gerekçesiyle meşrulaştırılmaktadır. Ancak bu gerekçe kadınlar için geçerli değildir. “Evlenince ne yapılacağını bilmesi” hegemonik erkeklik değerleri çerçevesinde erkeğe yüklenen bir sorumluluk olarak karşımıza çıkar.

1. Iğdır, N: “Erkek için uygun buluyorum. Erkeğin evlenince ne yapacağını bilmesi gerekir.”

3. Diyarbakır, N: “Olmaması gereken bir şey ama ihtiyaç, yaşama gereği duyuluyor.” “Hem (uygun) buluyorum, hem bulmuyorum. Uygun çünkü temel bir ihtiyaç, uygun değil çünkü dinen zina, günah olduğu için.”

4. Elazığ, N: “Karşı taraf isterse olabilir. Tecrübe açısından önemli. Karşımdakini haz yönünden doyuramamak istemem.”

Hegemonik Erkeklik Bağlamında Erkeklerin Cinsellik ve Bekaret Hakkındaki Düşünceleri ve Tutumları

6. Kahramanmaraş, N: “Erkek için tecrübe olması gerekir ama bir taraftan zina, yaşamasak da kadına haksızlık. Konu hakkında bilgi sahibi olmak önemli ama yaşanmaması gerek.”

8. Adana, N: “Erkekler için normal, normal karşılarım erkek için. Kadınlar için normal değil. Ama bizim de suçumuz var. Sevgilimden uzak dururum. Her kızla birlikte olmam, uzak durmaya çalışıyorum. Uygun bulmuyorum.”

Cinselliğin deneyim gerektirdiği düşüncesini, hegemonik erkeklik kalıplarının meşrulaştırdığı heteroseksüel cinsel ilişkideki hiyerarşik anlamlandırmanın bir yansıması olarak görmek mümkündür. Kadın ve erkek arasındaki hiyerarşik ilişki, toplumsal ilişkilerin her alanında olduğu gibi cinsellik alanında da kendisini göstermektedir. Cinsellik, erkeğin kadın üzerindeki hakimiyetinin gösterildiği alanlardan biri olarak görülür. Elçik’in de ifade ettiği gibi, cinsellik erkekliği kurucu öğelerden biridir bu yüzden cinsel performans düşüklüğü “iktidarsızlık” olarak tanımlanmaktadır (Elçik 2016: 199). Bu yüzden, yeterli olamama korkusu, karşı tarafa haz verememe endişesi gibi duyguları kadınlardan çok erkekler yaşamaktadır. Egemen olan erkeğin cinsellik söz konusu olduğunda da bu egemenliği kaybetmemesi ve kadına “hâkim olabilmesi”, ataerkil toplumsal yapılarda erkeğe bir sorumluluk yüklemesi anlamında çok önem taşımaktadır. 9 ve 12 numaralı erkek katılımcılar, dini referansları kullanarak, evlilik öncesi cinsel birlikteliğin, “zina” ve “günah” olduğunu dile getirmişler, diğer taraftan da cinsel ilişkinin ihtiyaç ve deneyim boyutundan bahsetmişlerdir. Erkek katılımcıların bir kısmının hem bu endişeyi yaşayarak deneyim kazanmaya gerek duymaları hem de evlilik öncesinde cinselliğin yaşanmasını uygun bulmamaları, ataerkil değerlerin onlara yüklediği bu iki farklı baskının yaşattığı çelişkiyi göstermektedir.

Bekaretin Anlamı

Katılımcılara, onlar için bekaretin ne anlam ifade ettiğini ve bekaretin ne olduğunu sorduğumuzda, verilen yanıtlar arasında ilk dikkat çeken durum, katılımcıların büyük çoğunluğunun bekareti kadına ait bir özellik olarak tanımlamalarıdır. Bekaret, ataerkil kültürde, kadına atfedilen ve kadın üzerinden tanımlanan bir durum olarak, aslında her iki cinsiyet için de geçerli olabilecek daha önce cinsel birliktelik yaşamamış olma anlamı çoğunlukla kullanılmaz. Aşağıda ifadelerine yer verilen katılımcılar, bekareti kadının ikincil konumlandırılması açısından tanımlayarak eleştirseler de olguyu direkt olarak kadınlara bağdaştırmaları ve kendilerini durumun dışında konumlandırmaları, hegemonik erkeklik

değerlerini bu bağlamda benimsediklerini bize göstermektedir. Erkeklik değerlerine göre ilk kez cinsel birliktelik yaşamak, kadın açısından gösterildiği gibi hiçbir zaman “bir şeyin kaybı” olarak nitelendirilmez, tersine bir kazanım, hak ve gurur kaynağı olarak görülür.

7. Iğdır, N: “Toplumun yarattığı bir şey, bekareti olan kız tecrübesizdir.”

13. İzmir, İ: “Toplumun kadının özgürlüğünü elinden alan mühür. Erkek, toplumda avantajlı bir durumda.”

15. Ordu, İ: “Ataerkilliği besleyen bir şey, kadını ellerinin altında tutmak için. Benim için önemli değil. Et parçası değil. Zar dile gelse ne alaka der. Dünyanın en saçma şeyi.”

16. Kayseri, İ: “Biyolojik bir şey, sosyal anlam yüklemiyorum. Bekaret, önemli değil. Bir kadının bekaretine sosyal atıfta bulunmak kadın için küçültücü bir şey.”

Bekarete eleştirel bakan ve olguya ataerkil değerlerin yüklediği anlama karşı çıkan katılımcılar, yaptıkları tanımlamalarda kadın cinsiyeti üzerinden biyolojik bir bekaret anlamlandırması ile bekareti kendi cinsiyetlerinden uzakta konumlandırarak, olguya eleştirel baksalar bile diğer taraftan bekaretin kadının yükü olarak yeniden üretmektedirler.

Bekaretin Genişletilmiş Anlamı: “Önce Ruhunu Temiz Olsun”

Bekaretin gençler arasında yaygın kabul edilen başka bir anlamlandırma biçimi ise bekaretin soyut biçimde karakter ve kişilikle birlikte inşa edilmesidir. Katılımcıların bir kısmı bekareti, inşa edilen biyolojik anlamıyla reddetmekte, bekaretin biyolojik kanıtı olarak kabul edilen “kızlık zarı”nın bir kadının bekareti için geçerli ve önemli bir gösterge olduğunu kabul etmemektedir. Katılımcılar, bekareti daha çok karakter, samimiyet, masumiyet gibi olgularla birlikte yeniden inşa etmektedirler.

3. Diyarbakır, N: “Kızın hiç ilişki yaşamadığının belirtisi ama ona (kızlık zarına) dokunmadan da farklı türlü ilişkilere girer. Böyle çok kadın var. Yaşadığını yaşıyor ama bekaretini koruyor.”

5. Ankara, N: “Tamamıyla oraya odaklanmamak lazım, o yapıyor, bu yapmıyor diye değerlendirmem lazım. Karakter önemli benim için.”

6. Maraş, N: “Önce ruhu temiz olsun. Rahmine penis girmemiş birçok kadın var ama anal ilişki yaşamış olabilir. Ruhunu kirli. Zar bir kapı kilidi, diğer bölgeler pencere gibi, oralardan girilmemesi gerekir. Erkeğin de ruhu kirlenebilir. Erkekten zar yok ama yapmamalı. Erkekten de göz var dinimize göre.” (Erkeğin bekareti anlamında)

Hegemonik Erkeklik Bağlamında Erkeklerin Cinsellik ve Bekaret Hakkındaki Düşünceleri ve Tutumları

8. Adana, N: “Sadece kızlığın bozulması değil, samimiyeti önemsiyorum.”

Bekareti “kızlık zarı”na indirgemeyen katılımcılar, olguyu farklı biçimde anlamlandırarak yeniden üretmektedirler. Biyolojik kanıt olarak kabul edilen “kızlık zarı”nı bir gösterge olarak kabul etmemekle birlikte katılımcılar bekarete soyut anlamlar yükleyerek olguyu daha karmaşık bir yapıya dönüştürmektedirler. Burada tam bir cinsel birliktelik yaşamadan sınırlı birliktelikler yaşayanlar olumsuzlanmakta ve aslında kadına kızlık zarı dışında bedensel ve ruhsal çok daha fazla sorumluluk yüklenmektedir. Bazı katılımcılar, bekarete, geleneksel değerlerin yüklediği anlamdan daha geniş ve bütünsel bir anlam yüklemekte bu anlamda kadına daha da büyük bir baskıya dönüşmesi muhtemel bir anlayışla yaklaşmaktadır. Bekaretin biyolojik anlamını kabul etmeyip soyut anlamıyla başka biçimlerle yeniden anlamlandırmak, Parla’nın belirttiği gibi, yeni bir bekaret tanımı getirmek ve dolayısıyla ideal kadınlığı yine bekaret üzerinden kurgulamak anlamına gelmektedir (aktaran Ellialtı 2012: 389). Bu şekilde soyut biçimde yeniden inşa edilen bekaret, Ellialtı’nın belirttiği gibi, daha az somut ama kaçması daha güç toplumsal kontrol biçimlerini getirmektedir (Ellialtı 2012: 391).

“Kardeşinizin evlilik öncesi cinsel birliktelik yaşamasını uygun bulur musunuz?” diye sorduğumuzda, yanıtlar arasında ortaya çıkan çelişki, bazı katılımcıların evlilik öncesinde cinsel birliktelik yaşanabileceğini düşünmesi ancak söz konusu kardeşleri ve hatta kız kardeşleri olunca aynı yanıtı rahatça veremediklerini dile getirmeleridir. Hegemonik erkekliğin getirdiği bir değer olarak, sorumluluk yüklenen ağabey rolü ve ağabeyin kız kardeşini koruması gerekliliği verilen yanıtlarda açıkça göze çarpmaktadır.

1. Iğdır, N: “Geldiğimiz toplumda erkek daha özgür. Bu yaşa kadar bize bu öğretili.”

2. Diyarbakır, N: “Erkeği kabul ederim, kızı kabul etmem. Toplumsal yapımızdan kaynaklı..”

5. Ankara, N: “Tehlikeli bir soru, evet desem kıyamam.”

9. İstanbul, İ: “Asla normal karşılamam. Kız için olmaz, erkek olabilir. Kız erkek eşit değil, cinsel açıdan eşit değil. Erkek yapınca çapkın oluyor, kız yapınca orospuluk oluyor.”

10. Rize, İ: “Uygun bulmam ama ben yapıyorsam ona nasıl yapma derim. Bende bir ikilik var.

11. Manisa, İ: “Kıza daha fazla kızardım ama erkeğe de kızardım.”

14. Adana, İ: “Uygun bulmam, kardeş kız olunca rahatlıkla konuşulamıyor.”

Kız kardeşe ve erkek kardeşe olan bu farklı yaklaşım, cinsel çifte standardın bir yansıması olarak net bir biçimde görülmektedir. Verilen yanıtlarda göze çarpan bir durum ise cinsel çifte standardın meşrulaştırma biçimi olarak kadının evlilik öncesi cinsel birliktelikten zarar göreceği düşüncesidir. 9 numaralı katılımcı, kadının cinsel birliktelik yaşadığında daha çok kayba uğradığını ve erkeğe olumlu ancak kadına olumsuz nitelermelerde bulunulacağını dile getirmiştir. Kadını bu olumsuzluklardan korumak için verilmesinin zaruri olduğu düşünülen bu tepkiler de yine cinsel çifte standardın korunmasına ve yeniden üretilmesine neden olmaktadır.

Evlilik Bekaret İlişkisi

Araştırmaya katılan öğrencilerin bir kısmı ise bekarate neredeyse tamamen ataerkil değerlerin anlamlandırmasına paralel biçimde önem vermektedir. Ayrıca namus kavramı, geleneksel toplumlarda kabul gören ve çok önemsenen bir olgu olarak bazı katılımcılar tarafından dile getirilmiştir. Köysüren’in belirttiği gibi, namus ilişkileri çerçevesinde kadın hem korunup gözetilendir hem de erkeğin onurunu muhafaza etme görevine mecburdur. Namusa gölge düşmediği sürece güçlü olan ve bu sayede gücü elinde tutan elbette namuslu kadının kocası veya babası olacaktır. Erkek tabi olunan ve güçlü olandır, kadın ise korunan ve tabi olandır (Köysüren 2013: 101). Aşağıdaki ifadeler, içinde yaşanılan kültür ve sosyalizasyonun bireyler üzerindeki etkisini ve gençlerin ataerkil değerleri ne şekilde içselleştirdiklerini bize göstermektedir.

2. Ağrı, N: “Namus açısından önemli. Ben yapmamışsam karşımdaki de yapmamalı. Kız arkadaşımın bakire olmadığını öğrensem ayrılırım. Evlensem ve bakire olmadığını öğrensem de ayrılırım. Bana ihanet gibi gelir. İhanet sayarım.”

3. Diyarbakır, N: “Çok önemli. İçinde yaşadığım toplumdaki kaynaklı. Batıda yaşasaydım bu kadar katı olmayabilirdim. Bir harekette bulunduğum zaman amcama, dayıma, dedeme laf getirmek istemem.”

5. Ankara, N: “Tabi ki, ben biriyle birlikte olsam onu bırakmak istemem, ama daha önce başkasıyla birlikte olduysa güven konusunda sıkıntı olabilir.”

6. Kahramanmaraş, N: “Hayatta başka neyimiz var, başka bir değerimiz yok. Onu da deldirirsek yaşamının anlamı yok.”

8. Adana, N: “Önemli, Ben yapmadığım için karşımdaki de yapmamalı. Ben yapmış olsam ona söylemem, onun da söylemesini istemem, bilmek istemem. Sonra öğrensem (daha önce cinsellik yaşadığını) boşanmaya kadar gider, sorunlar doğurabilir.”

Hegemonik Erkeklik Bağlamında Erkeklerin Cinsellik ve Bekaret Hakkındaki Düşünceleri ve Tutumları

10. Rize, İ: “Önemli ama çelişkilerim var. Evlenene kadar korunmalı. Kültürel etkiler olabilir. Ama kişisel sebeplerim de var. Duygusal bir ilişki. İlkini benimle yaşamalı. Ben ona ait olmalıyım o bana ait olmalı.”

14. Adana, İ: “Önemli. Bizde bir kızın, birinin aidiyeti vardır. Herkese ait olanın bir önemi yoktur. Özel olması gerek. Kız için böyle olması toplumsal değerlerden dolayı, daha baskın..”

Yukarıda, katılımcıların bekaretin önemi konusunda birbirinden farklı görünen ancak ataerkil değerlerle bağlantılı olan anlamlandırmalarını görmek mümkündür. Bazı katılımcılar bekareti ataerkil değerlerle paralel olarak evlilikle meşrulaştırmaktadır. Özellikle erkekler için evleneceği kadının “bakire” olması büyük önem taşımaktadır. “Kadına sahip olmak”, “başka bir erkeğin elinin değmemiş olması” gibi ifadeler, ataerkil toplum yapılarında genellikle kullanılan söylemler olarak burada da karşımıza çıkmaktadır. Ayrıca evlilik ve cinsellik bağlantısı burada da karşımıza çıkmaktadır. Gençler cinsel birlikteliğin ilk kez evlilikte yaşanması gereken bir deneyim olduğunu, evlenene kadar korunması gerektiği veya yalnızca eşle yaşanması gerektiğini dile getirmektedir.

2. Ağrı, N: “Evet, kesinlikle. Karşıma öyle biri çıkar diye umuyorum ama soramam da.”

3. Diyarbakır, N: “Evet yaşamamış. Kabul edemem. Kendime yediremem. Katı kurallarımızdan biri budur. Evlendikten sonra bakire olmadığını fark edersem direkt ayrılıyorum.”

6. Kahramanmaraş, N: “Evet, değerlerimde var. Sadece bana ait olmasını isterim. İlkler unutulmaz.”

10. Rize, İ: “Evet, çünkü ben öyle yaptım. Şu anki ilişkim de öyle. Bu karara göre hareket ediyorum.”

11. Manisa, İ: “Tabi ki, çünkü ben de yaşamadım. Eğer daha önce yaptığını (evlendikten sonra) öğrenirsem yapacak bir şey yok artık. Yaşadıysa evlilik fikrim değişir. (Henüz evlenmediyse)

Yukarıda, katılımcıların yanıtlarında görüldüğü gibi, erkekler için evleneceği kadının daha önce cinsel birliktelik yaşamamış yani “bakire” olması önem taşımaktadır. Erkek katılımcıların evleneceği kadından beklentisi daha önce cinsel birliktelik yaşamamış olması yönüyle bazı erkekler daha da ileriye giderek evlenmeye karar verdiği kişinin daha önce cinsel birliktelik yaşadığını öğrenmesi durumunda evlilik fikrinin değişeceğini, evlendikten

sonra bu durumu öğrenmesi durumunda ise evliliğini sonlandıracağını dile getirmiştir. Sadece bir erkeğe ait olmak, başka bir kişiyle paylaşılmamış olmak, ilk olmak gibi ataerkil değerlerin inşa ettiği anlamlandırmalar, gençler arasında da kabul edilmektedir.

Bazı katılımcılar ise, erkeklerin daha önce cinsel birliktelik yaşamamış bir kadını tercih edebileceklerini dile getirirken aynı zamanda kendi beklentilerini de ortaya koymuşlardır. Partnerinin “bakire” olması, ilk olma tecrübesi ve ilk kez onunla olmasının getireceği olumlu duyguları ön plana çıkarmışlardır. Bu anlamlandırmalar ataerkil değerlerin öngördüğü cinsel birliktelik kurgusuyla paraleldir. Gençler için partnerinin daha önce cinsel birliktelik yaşamamış olması farklı açılardan önemli görülmektedir. Sahip olma duygusu ve ilk olma tecrübesinin yanında 7 ve 9 numaralı katılımcılar, partnerlerinin cinsel ilişki konusunda kendilerinden daha fazla bilgi sahibi olmasını tercih etmeyeceklerini dile getirmişlerdir. Bu yüzden daha önce cinsel birliktelik yaşamamış birini tercih etmek onlar için daha uygun görünmektedir. Erkeklerin, cinsel birliktelik konusunda tecrübeli olmayan birini tercih ederek, yaşadıkları cinsel performans kaygısını en aza indireceklerini düşündüklerini söylemek mümkün görünmektedir. Sancar’ın belirttiği gibi, erkek cinselliği, cinsel performans gücüne göre şekillenen bir övünme ve teşhir dolayımı ile oluşan erkekler arası hiyerarşilerin de önemli bir yaratıcısıdır (Sancar 2013: 196). Buradan hareketle, 3 numaralı katılımcının ifadesini de cinselliğin erkekler arasında bir övünme meselesi haline getirilmesine örnek olarak gösterilebilir. Benzer bir ilişki biçimini kadınlar arasında görmek pek mümkün olmayan bir durumdur.

2. Ağrı, N: “Yaşamamış bir kadınla olmaktan hoşlanırlar. Söylemesi bile insanı rahatlatıyor. Sevdiğin bir insanı başkasıyla düşünemezsin, dayanamazsın.”

3. Diyarbakır, N: “Yaşamamış, ilk olduğu, ilk tecrübesi onunla olacağı için. Erkek hava atmış olur.”

4. Elazığ, N: “Yaşamamış olanlardan, bakireliğe önem veriyoruz çünkü.”

7. Iğdır, N: “Tecrübe olduğunda her şeyi bilir. İlk olduğunda bilmediği için daha iyi, kıyaslama yapamadığı için. Yaşamamış biriyle olmak bilmediği için daha iyi.”

9. İstanbul, İ: “Yaşamamış olandan, ondan daha çok zevk alır. Benim tecrübem varsa karşımdakinin olmasına gerek yok.”

11. Manisa, İ: “Yaşamamış, çünkü bayanın cinsel birliktelik yaşamasına farklı gözle bakılıyor. Çok partner değiştiren birine iyi gözle bakmam.”

Hegemonik Erkeklik Bağlamında Erkeklerin Cinsellik ve Bekaret Hakkındaki Düşünceleri ve Tutumları

Katılımcıların bir kısmı ise partnerinin, cinsel birliktelik yaşama veya yaşamamış olma tercihini, evlenip evlenmeme durumuna göre belirleyebileceğini dile getirmiştir. Gençler, eğer evleneceklerse partnerlerinin daha önce cinsel birliktelik yaşamamış olmasını tercih edeceklerini ama evlenmeyecekse daha önce cinsel birliktelik yaşamış olmasının daha uygun olacağını dile getirmişlerdir. Erkeklerin, cinsel partner söz konusu olduğunda kadınları iki kategoriye indirgedikleri, genel toplumsal algının bir parçasıdır. Erkeklerin evlilik söz konusu olmadığında cinsel tatmin yaşayabileceklerini düşündükleri “tecrübeli” kadınlarla birlikte olma isteği, konu evliliğe ve eş seçimine geldiğinde değişmekte, cinsel tatmin yerini ataerkil değerlerin beklentilerine uygun bir eş seçimine bırakmaktadır. Ayrıca erkek katılımcılar, evlilik söz konusu olmadığında “bakire” bir kadının “sorumluluğunu” almak istememektedirler. Genel olarak gençler, ataerkil baskıların getirdiği bekaret sorumluluğunu taşımaktadırlar. Bu yüzden cinsel partner seçimi yaparken partnerlerinin daha önce cinsel birliktelik yaşayıp yaşamamış olması önemli bir etken olmaktadır.

5. Ankara, N: “Yaşamamış biriyle evlenmek için, evlenmeyeceğin biriyle olsa yaşamış biri daha iyi. Evleneceğin kişiye duygusal olarak bağlanmak daha iyi olur.”

8. Adana, N: “Evlenmeden önce tecrübe sahibi olmuş birini isterler. Evleneceği zaman yaşamamış olmasını ister.”

10. Rize, İ: “Yaşamamış biriyle, evlenmek isteyen yaşamamış ister ama günübirlik yaşayan yaşamış ister. Ben günübirlik yaşasam yaşamamış olsun isterim. Cinsel ilişkinin ilk olması, yaşayacağı hazdan dolayı.”

14. Adana, İ: “Yaşamamış bir insandan daha çok hoşlanır. Sadece cinsellik yaşamak için bakire olmasını istemez. Özgür yaşamak ister çünkü.”

16. Kayseri, İ: “Yaşamamış olması evlilik için önemli. Evlilik öncesinde yaşamış olmasını isterler. Ben yaşamış birini tercih ederim. Yaşamamış biriyle yaşamam, sorumluluk arz eder benim için.”

Cinsel Deneyim Baskısı

Erkek cinselliğinin erkeği üstün kılan bir olgu olarak var olması, öte yandan bu üstünlüğün kaybedilme ihtimalinden dolayı erkeğin cinselliğini diken üstünde yaşamasına ve sürekli bir korku hali içerisinde olmasına da sebep olmaktadır. Bu durum, erkeğin ataerkil sistemden en büyük pay almasının yanında, otoriter ve egemen erkeklik kimliğini kuramama

sonucunda bu sistemden dışlanacağına da bilinciyle ortaya çıkan tedirginlik ve korkunun birebir benzeridir.

“Kadın cinselliğinin, yanlış anlaşılmasına ve ‘penise imrenme’, ‘anatomi yazgıdır’ ve ‘soğukluk’ türünden psikanalitik yorumlarla karıştırılmasına ve aşağılanmasına karşılık, erkeklerin de ‘gizli eşcinsellik’, ‘yakınlık korkusu’, ‘ana saplantısı’, ‘kadınlara yönelik bastırılmış düşmanlık’, ‘başarısızlık korkusu’, ‘cinsel yetersizlik duygularını dengeleme’, ‘iğdiş edilme kaygısı’ ve ‘iktidarsızlık’ gibi etiketlerden ciddi ve negatif bir şekilde etkilendiğine inanıyorum” (Goldberg 2010: 41).

Hegemonik erkeklik kalıpları içinde erkek cinsinden beklenen davranış, cinselliğini her zaman ve her koşulda aktif bir biçimde yerine getirmesidir. Barutçu, erkeğin, içerisinde bulunduğu erkek cemaatinden dışlanmamak için heteroseksüel cinsel yaşamını gösterişli ve problemsiz bir şekilde sürdürmek zorunda olduğunu belirtir (Barutçu 2013: 52). Ayrıca ataerkil yapılarda, genç erkekler için cinsel birliktelik yaşamış olmak, onlara bulunduğu sosyal çevre içinde bir sosyal statü kazandırmaktadır. Genç bir erkeğin bir ya da birden çok kadınla cinsel birliktelik yaşamış olması ona olumlu bir değer atfedilmesini sağlarken, aynı durum kadınlarda tam tersi etkiye neden olmaktadır. 5 numaralı katılımcı, ilk cinsel birlikteliğini arkadaşlarının baskısıyla yaşadığını dile getirmiştir. 16 numaralı katılımcı da benzer bir anlamlandırmayı ifade etmiştir. Katılımcılara, ilk cinsel birlikteliğini yaşamada etkili olan sebepler sorulmuştur.

5. Ankara, N: “Arkadaşların baskısıyla yaşadım.”

16. Kayseri, İ: “Merak, “ben biriyle birlikte oldum” vasfını kazanmak için. Milli olma konusu erkekler üzerinde bir baskı oluyor.”

6. Kahramanmaraş, N: “Ukrayna’da yaşadım. Çevre, cahillik, bakir olanı toplumdan dışlıyorlar. Yaşamamak ilginç, tuhaf görünüyor.”

Cinsellik, sahiplenmesi, koruması ama aynı zamanda fethetmesi gereken erkek açısından sürekli bir sınanma alanıdır (Selek 2018: 153). Kadınlardan çok erkekleri etkileyen cinsel birliktelik ve halk arasındaki tabirle “milli olma” baskısı, Carpenter’ın “unendurable stigma” olarak kavramsallaştırdığı, “katlanılmaz damga” olarak çevirebileceğimiz kategorisine karşılık gelebilir. Burada yerel olduğu düşünülecek bir anlamlandırmanın evrensel bir olgu olduğunu ve farklı biçimlerde inşa edilebileceğini söylemek mümkündür. Carpenter, ilk cinsel birlikteliğini yaşamamış olmanın, kişilerin içinde buldukları toplumsal gruptan dışlanmalarına neden olan bir durum yarattığına dikkat çeker. Bu durum onlar için hem bir statü kaybı hem de bir ayrımcılık nedeni olur. Böylelikle cinsel birliktelik yaşamamış olmak bir damgaya dönüşür (Carpenter 2005: 102). Stigma görüşü, Carpenter’ın araştırmasında

Hegemonik Erkeklik Bağlamında Erkeklerin Cinsellik ve Bekaret Hakkındaki Düşünceleri ve Tutumları

erkeklerin arasında daha yaygın olmakla birlikte kadınlar arasında da görülmektedir (Carpenter 2005: 138). Çalışmamızda, ilk cinsel birliktelik baskısı erkekler arasında “milli olma” kaygısıyla dile getirilmiştir. Toplumlararası kültürel farklılığın cinsiyetler üzerindeki etkisini bu iki çalışmanın farklılığında görmek mümkün olmaktadır.

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Bu çalışma üniversitede okuyan erkek öğrencilerin evlilik öncesi cinsellik ve bekaret konuları hakkındaki düşünce ve tutumlarını ortaya koymaya çalışmaktadır. Bunu yaparken genç erkeklerin, hegemonik erkeklik değerlerini ne derece benimsedikleri veya benimsemedikleri, bunun yanında bu değerlere hangi koşullarda karşı çıkıp hangi koşullarda bu değerlerin bir erkek olarak avantajlarından faydalandıkları betimlenmiştir. Yavuz, erkeklik çalışmalarının nihai bulgusunun, evrensel ve standart bir erkekliğin bulunmadığı, erkekliğin yaşanan zamana, topluma ve kültüre göre değişim gösteren bir kurgu olduğunu söyler (Yavuz 2014: 111). Çalışmamızda, gençlerin, evlilik öncesi cinsellik ve bekaretle ilgili toplumda genel geçer kabul edilen ve erkeğe avantaj sağladığı düşünülen birtakım değerlerin altında ezildikleri ve bu değerleri bir avantaj değil, bir yük ve sorumluluk olarak gördükleri söylenebilir. Farklı erkeklik kalıpları içinde gençler bazen suç ortağı erkeklik konumunda bazen de madun erkeklik konumunda oldukları görülmektedir. Ataerkil toplum düzeninde var olan erkeklik biçimlerinin, farklı görünümünde ortaya çıkabilmesinin yanında, aynı olgu ve duruma karşı, farklı erkeklik kalıplarının da aynı anda benimsenebilmesi de mümkündür. Katılımcılar, cinselliği genellikle kendi cinsleri için bir ihtiyaç olarak görmekte ve yine kendi cinsleri için deneyim kazanılması gereken bir alan olarak anlamlandırmaktadırlar. Gezici Yalçın ve Tanrıverdi'nin üniversite öğrencileriyle yaptıkları çalışmada da benzer sonuçlara ulaşılmıştır. Bulgularında katılımcılar, erkeğin evlilik öncesi ilişkiye girmesinin sorun olmadığı ancak kadının bekaretini korumak zorunda olduğunu belirtmişlerdir (Gezici Yalçın ve Tanrıverdi 2018: 152). Katılımcılar, hegemonik erkeklik değerlerini çoğunlukla benimsemiş görünmekle birlikte belirli durumlarda katılımcıların bu değerlerin altında ikincilleştirildikleri söylenebilir. Cinsellikte, erkeğin aktif, agresif olması beklentisinin, katılımcılar üzerinde bir tür baskıya yol açtığı, görece cinselliği yeni deneyimlemeye başlamış katılımcılar üzerinde bir baskı yarattığını söylemek mümkündür. Benzer şekilde yine Gezici Yalçın ve Tanrıverdi'nin çalışmasında da bazı katılımcılar tarafından erkeğin cinselliğe her zaman hazır olması gerektiği belirtilmiş, bunun erkekler üzerinde bir “hazır olma baskısı” yarattığı ortaya konmuştur (Gezici Yalçın ve Tanrıverdi 2018: 152). Bu veriler bizim çalışmamızla paralellik göstermektedir. Bunun dışında genel anlamda

bekaret olgusunu katılımcıların çoğunluğunun kendi cinsi üzerinden değerlendirmemesi ve bu olguyu çoğunlukla kadına atfetmesi, bekaretin kadın üzerinde oluşturduğu baskı anlamında hegemonik erkeklik değerleriyle uyumlu görünmektedir. Bu anlamda katılımcılar çoğunlukla cinsel çifte standarda uygun anlamlandırmalar geliştirmişlerdir. Ayrıca cinsel birliktelik yaşama durumuna göre evliliğe bakış da erkekler için belirleyici olmaktadır. Katılımcılar için evlilik kararı verirken partnerinin daha önce cinsel birliktelik yaşamış veya yaşamamış olma durumu çoğunlukla önemlidir. Bu anlamda erkek katılımcılar cinsel ilişki yaşama kararını verirken evlilik olma olasılığı durumunda kendilerince birtakım stratejiler geliştirmişlerdir. Hegemonik erkeklik normları gereği erkeğin, “bakire kız” ile evlenmesinin uygun olması, katılımcılar tarafından çoğunlukla göz önünde bulundurulmaktadır. Ancak yaşadıkları ilişkide evlilik durumu söz konusu değilse partnerlerinin “bakire” olma konumu konusunda esnek davranılabilmektedir. Bu anlamda yaşanan ilişki tarzına göre katılımcılar farklı düşünce ve tutum geliştirmektedirler. Cinsellik, cinsel yaşam ve bekaret ile ilgili ataerkil değerlerin ve hegemonik erkeklik kalıplarının dayattığı normların, katılımcılar üzerinde oldukça etkili olduğunu söylemekle birlikte, genç erkeklerin bu normları ve değerleri belli durumlarda kısmen de olsa esnettikleri, farklı yorumlamalar getirdikleri ve kendilerince belli stratejiler oluşturdukları araştırmada göze çarpmaktadır. Ayrıca genç erkeklerin hegemonik erkekliğin normları altında duruma göre madun konumda veya suç ortağı konumunda farklı düşünce ve tutumlar geliştirdikleri söylenebilir.

KAYNAKÇA

- Acar Savran, G. (2018). *Feminizm Yazıları Kuramdan Politikaya*, Ankara: Dipnot Yayınları.
- Akça, B. E., Tönel, E. (2011). Erkek(lik) Çalışmalarına Teorik Bir Çerçeve: Feminist Çalışmalardan Hegemonik Erkekliğe, İ. Erdoğan (Ed.), *Medyada Hegemonik Erkek(lik) ve Temsil* içinde (11-39), İstanbul: Kalkedon Yayınları.
- Altınay, A. G. (2002). *Bedenimiz ve Biz: Bekaret ve Cinselliğin Siyaseti*, A. Bora ve A. Günel (Ed.), *90'larda Türkiye'de Feminizm* içinde, Ankara: İletişim Yayınları.
- Altınoluk Düztaş, D. (2019). *Hegemonik Erkekliğin Akademide Yeniden İnşası*, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ege Üniversitesi- Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Atay, T. (2012). *Çin İşçi Japon İşçi Cinsiyet ve Cinsellik Üzerine Antropolojik Değiniler*, İletişim Yayınları, İstanbul.
- Bal, H. (2016). *Nitel Araştırma Yöntem ve Teknikleri*, İstanbul: Sentez Yayıncılık.
- Barutçu, A. (2013). *Türkiye'de Erkeklik İnşasının Bedensel ve Toplumsal Aşamaları*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi- Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Bolak Boratav, H., Okman Fişek, G. ve Eslen Ziya, H. (2017). *Erkekliğin Türkiye Halleri*, İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.

Hegemonik Erkeklik Bağlamında Erkeklerin Cinsellik ve Bekaret Hakkındaki Düşünceleri ve Tutumları

- Bourdieu, P. (2014). *Eril Tahakküm*, B. Yılmaz (Çev.), İstanbul: Bağlam Yayınları.
- Carpenter, M. L. (2005). *Virginity Lost An Intimate Portrait of First Sexual Experiences*, New York and London: New York University Press.
- Connell, R. W. (1998). *Toplumsal Cinsiyet ve İktidar Toplum, Kişi ve Cinsel Politika*, C. Soydemir (Çev.), İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Connell, R. W. (2019). *Erkeklikler*, N. Konukçu (Çev.), Ankara: Phoenix Yayınları.
- Connell, R. W., Messerschmidt, J. W. (2005). Hegemonic Masculinity: Rethinking the Concept, *Gender & Society*, 19(6), 829-859.
- Delaney, C. (2014). *Tohum ve Toprak Türk Köy Toplumunda Cinsiyet ve Kozmoloji*, S. Somuncuoğlu ve A. Bora (Çev.), İstanbul: İletişim Yayınları.
- Elçik, G. (2016). Beden, İki Nokta Üst Üste, F. Saygılıgil (Haz.), *Toplumsal Cinsiyet Tartışmaları* içinde, Ankara: Dipnot Yayınları.
- Ellialtı, T. (2012). Evlilik Öncesi Cinsellik, Bekaret ve Beden Disiplini: Kadınların “Aşk” Üzerinden Cinsel Ahlak Mücadelesi, *Cogito*, 70-71, 371-397.
- Gezici Yalçın, M., Tanrıverdi, V. (2018). “Kavanozu Açan” Erkeklerle “Kafasını Kullanabilen” Kadınlar: Erkek Üniversite Öğrencilerinin Erkeklik Müzakereleri, *Masculinities Journal*, 9-10, 129-167.
- Goldberg, H. (2010). *Erkek Olmanın Tehlikeleri Erkek Üstünlüğü Mitini Yaşatmak*, S. Budak (Çev.), Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.
- Kimmel, M. S. (2005). *The Gender of Desire Essays on Male Sexuality*, New York: State University of New York Press.
- Köysüren, A. Ç. (2013). *Kültürel ve Dini Algıda Toplumsal Cinsiyet*, Ankara: Sentez Yayınları.
- Kümbetoğlu, B. (2015). *Sosyoloji ve Antropolojiye Niteliksel Yöntem ve Araştırma*, İstanbul: Bağlam Yayıncılık.
- Meral, P. S. (2011). Erkek Hegemonyasının (Yeniden) Üretimi: Dergi Reklamlarında Hegemonik Erkekliğin Temsili, İ. Erdoğan (Ed.), *Medyada Hegemonik Erkek(lik) ve Temsil* içinde (297-323), İstanbul: Kalkedon Yayınları.
- Sancar, S. (2013). *Erkeklik: İmkânsız İktidar, Ailede, Piyasada ve Sokakta Erkekler*, İstanbul: Metis Yayınları.
- Scully, D. (2014). *Cinsel Şiddeti Anlamak, Tutuklu Tecavüzcü Erkekler Üzerine Bir İnceleme*, Ş. Tekeli ve L. Aytek (Çev.), İstanbul: Metis yayınları.
- Segal, L. (1992). *Ağır Çekim Değişen Erkeklikler Değişen Erkekler*, V. Ersoy (Çev.), İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Selek, P. (2018). *Sürüne Sürüne Erkek Olmak*, İstanbul: İletişim Yayınları.
- Yavuz, Ş. (2014). İktidar Olma Sürecinde Erkeklerin Erkeklikle İmtihanı, *Milli Folklor Dergisi*, 26(104), 110-127.
- Yıldırım, A., Şimşek, H. (1999). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*, Ankara: Seçkin Yayınevi.

